

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium

Teie: 05.05.2025 nr JDM/25-0471/-1K

Meie: 02.06.2025 nr 1-7/120-2

Karistusseadustiku muutmise seaduse väljatöötamiskavatsus

Justiits- ja Digiministeerium esitas kooskõlastamiseks karistusseadustiku muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse (edaspidi *VTK*). Siseministeerium toetab algatust ning peab oluliseks samme, mis on suunatud ühiskonna turvalisuse suurendamisele.

Samas leiab Siseministeerium, et esitatud *VTK* analüüs, mõjude kirjeldus ning selgitused vajavad täiendusi. Analüüsi osas sooviksime näha täpsemaid andmeid sihtrühmade suuruse kohta, võrdlusi teiste riikide praktikatega ning põhjalikumat hinnangut politsei töökoormusele, seda eriti olukorras, kus kavandatakse lisakaristusena loomapidamise keelu rakendamist, mis toob kaasa täiendava töökoormuse.

Siseministeerium kooskõlastab *VTK* järgmiste märkustega.

1. Siseministeerium saab toetada *VTK*-s esitatud ettepanekut täiendada karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) § 120 loetelu kehalise väärkohtlemisega. Samas pöörame tähelepanu Riigikohtu lahendile number [3-1-1-59-11](https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=3-1-1-59-11)¹, kus jõuti järeldusele, et kõnealuse kuriteo koosseis ei sõltunud mitte otseselt ähvarduse sõnastusest, vaid kuidas kannatanu või objektiivne kõrvaltvaataja seda tajub. Kui koosseisu siiski plaanitakse lisada „kehaline väärkohtlemine“, siis ei ole „tervisekahju tekitamist“ enam vaja, sest see oleks hõlmatud kehalise väärkohtlemisega.

Sama probleemi *VTK* mõjude analüüsis riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korralduse alapeatükis tuuakse välja, et peamiseks sihtrühmaks on korrakaitseorganid, kuid tuuakse välja üksnes Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi *PPA*) teenistuskohdade arvud. Samas kaasneb muudatusega ressursikulu ka prokuratuurile ja kohtutele, kelle puhul ei ole tegemist korrakaitseorganiga. Siseministeeriumi hinnangul pole antud lahenduse mõju *PPA* tööle piisavalt põhjalikult hinnatud ning puudu on mõjude hinnang teistele korrakaitseorganitele, samuti prokuratuurile ja kohtutele. *PPA* teenistuskohdade koosseis on pidevas muutumises, mistõttu ei saa tugineda 2020. aasta andmetele. *VTK*-s ei ole analüüsitud, kui palju selliseid juhtumeid võiks olla, mis on täna jäänud menetlemata, kuna koosseis seda ei võimalda, ning kui suur ressursikulu sellega kaasneb. Palume eelnõu ja seletuskirja koostamise protsessi kaasata *PPA*, et oleks selgem arusaam nende võimalikust menetlusressursist ja vajadustest.

¹ Riigikohtu lahend, <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=3-1-1-59-11>.

2. Siseministeerium saab toetada VTK ettepanekut tõsta KarS § 121 lõikes 1 sätestatud karistumäära kuni kolme aasta pikkuse vangistuseni. Selline muudatus tugevdab ohvrite kaitset, suurendab õigussüsteemi usaldusväarsust ning võimaldab paremat reageerimist korduvate ja eskaleeruvate vägivallajuhtumite puhul. KarS § 121 lõike 1 alusel menetletakse ka neid vägivallajuhtumeid, mis pannakse toime avalikus kohas võimalike tuttavate vahel ehk sisult KarS § 263 alusel kvalifitseeritavad kuriteod, mis viimase alla siiski ei kvalifitseeru. Kuna KarS § 263 lõike 1 maksimaalne karistumäär on viis aastat vangistust, oleks proportsionaalne ja põhjendatud ka KarS § 121 lõikes 1 sätestatud karistumäära tõstmine kuni viie aastani. Samas juhib Siseministeerium tähelepanu, et karistamine on oma olemuselt ajutine meede. Pikaajalise mõju saavutamiseks ja korduvkuritegevuse vähendamiseks on vaja senisest veel enam luua teenuseid ja programme kuriteo toimepanijatele.
VTK lk 6 selgitatakse, et karistuste suurem diferentseerimine ja individualiseerimine loob omakorda paremad eeldused korduvkuritegevuse ennetamiseks, vähendamiseks ja seeläbi turvalisema ühiskonna tekkeks. Siseministeerium palub täpsustada, millele tugineb järeldus, et karistumäära tõstmine iseenesest aitab ennetada kuritegude, sh korduvkuritegude toimepanemist
3. Siseministeerium toetab VTK-s esitatud ettepanekut täiendada KarS-i § 121 lõiget 1, lisades sellesse selgesõnaliselt viite psüühilisele (vaimsele) vägivaldale. Vägivald võib esineda erinevates vormides, sealhulgas sellistes, mis ei avaldu füüsiliste vigastustena. Seetõttu aitab kavandatav muudatus tagada vägivalda ohvrite tõhusama kaitse, tuvastades ka sellised kahjustavad teod, mis seni võisid jääda kriminaalõigusliku sekkumiseta. Samuti toetaks kavandatav muudatus ka lähisuhtevägivalda ennetamise tegevuskava (2024-2027) eesmärgi ning tagaks vägivalda all kannatanute parema kaitse. Samal ajal tuleb arvestada, et muudatus võib kaasa tuua registreeritud vägivaldakuritegude arvu kasvu, mis omakorda suurendab koormust PPA-le, prokuratuurile ning kohtutele. Sellest tulenevalt vajab mõjude hindamise peatükk täiendamist, eriti seoses menetlusressursside ja õiguskaitseasutuste töökorraldusega. Ressursside nappuse korral võib menetluste pikenemine vähendada karistuste preventiivset mõju.
4. Siseministeerium ei toeta KarS § 121 lõike 2 punkti 2 kehtetuks tunnistamist ja selle sisu üleviimist üldsätteks KarS § 58 alla. Arvestades, et kõik kriminaalasjad ei jõua kohtumenetlusse, väheneks kvalifitseeritud koosseisu ära kaotamisel võimalus eristada raskemaid juhtumeid § 121 lõike 1 tavakoosseisust. Seetõttu peame kvalifitseeritud koosseisu säilitamine § 121 lõikes 2 õiguskaitse tõhususe seisukohalt vajalikuks.
5. VTK-s palutakse tagasisidet selle kohta, kas abitus seisundis isikute abita jätmise kohta tuleb luua KarS-i eraldi koosseis ning kui jah, siis täpsustust millised teod peaksid sellega hõlmatud olema. Siseministeerium leiab, et eraldi süüteokoosseisu loomine abitus seisundis isiku abita jätmise reguleerimiseks võib olla põhjendatud, kuid vajab põhjalikku analüüsi. Eelkõige tuleb hinnata, milliseid tegusid uus koosseis hõlmaks ning kuidas oleks võimalik tagada õiglane ja objektiivne tõendamine. Palume VTK autoritel täpsustada, kas uus koosseis võiks hõlmata ka tervishoiutöötajate tegevusetust olukordades, kus patsiendile ei osutata abi või tehakse seda ekslikult (nt vale diagnoos).
6. VTK lk 13 kirjeldab, et hetkel võib KarS § 121 alusel süüdi mõistetud inimene minna uuesti lastega seotud tööle pärast tema karistusandmete karistusregistrist kustutamist. Praegusel juhul kolm aastat pärast seda, kui lõpeb neile inimestele kohtuotsusega määratud katseaeg. Haavatavas olukorras olevate inimestega (näiteks lapsed, puudega inimesed ja teised, kes ei saa ise enda eest igas olukorras seista) töötamiseks kõlbmatute töötajate värbamist lasteasutustesse või muudesse hoolekandetasutustesse peaks aitama ära hoida ka kutsealal kehtestatud eetikareeglid ja kõrgendatud nõudmised neis asutustes töötavate inimeste suhtes. Õiguskantsleri pöördumises märgitakse, et Porkuni Kooli näite põhjal saab järeldada, et eetikareeglitest alati ei piisa, et hoida laste suhtes

vägivalda kasutanud inimesi lasteasutustest eemal. Kirjeldatud probleemi ei saa Siseministeeriumi hinnangul uue koosseisuga ära hoida ega ennetada ning keelu reeglid tuleb ette näha eriseadustes.

Siseministeerium toetab täiendava aluse loomist, mis hõlmab endas eluaegse töötamise keelu rakendamist isikute suhtes, kes on toime pannud alaealiste või abitus seisundis isikute korduva või süstemaatilise väärkohtlemise. Sellised haavatavad sihtrühmad vajavad riigi poolt alati tugevamat abi ja kaitset. Samas eeldab vastava regulatsiooni kehtestamine täiendavat analüüsi mitmes aspektis:

- kuidas tagada tööandjatele juurdepääs arhiivis olevatele karistusandmetele;
- kuidas arvestada juhtumeid, kus isik on muutnud oma identiteeti (nt isikukoodi);
- millisel viisil võiks keeld jätkuvalt kehtida ka uue identiteedi puhul;
- millised oleksid rahvusvahelised parimad praktikad sarnaste juhtumite reguleerimisel.

Sellest tulenevalt peab Siseministeerium vajalikuks enne lõplike otsuste langetamist tutvuda teiste riikide kogemustega ning põhjalikumat analüüsi.

7. Siseministeerium toetab hooletute loomaomanike suhtes lisakaristusena loomapidamise keelu kehtestamist. Täpsemat analüüsi vajab KarS § 329 vastutusnormi muutmine, kui sätestada vastutus karistusliku iseloomuga tegevuse eest olukorras, kus isik ei täida väärteokorras määratud lisakaristust. Tuleb selgelt määratleda, kas selline käitumine kvalifitseerub uue kuriteona või peaks rakenduma muul viisil (nt haldussunnina). Lisaks tuleb leppida kokku, kes hakkab kohtu poolt määratud loomapidamise keelu rikkumist kontrollima.

Siseministeerium tänab võimaluse eest VTK kohta arvamust avaldada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
siseminister

Barbara Haage 6125131
barbara.haage@siseministeerium.ee